

COL·LECCIÓ

t a l e i a

EXPERIÈNCIES
DE
PEDAGOGIA SOCIAL

39

Amb la col·lecció d'opuscles TALEIA la Fundació Serveis de Cultura Popular pretén fer conèixer les nombroses i variades experiències de pedagogia social que es realitzen al nostre país, sovint poc conegudes i reconegudes.

No és en va que la col·lecció porta el nom de TALEIA: per crear-les i dur-les a la pràctica calen grans dosis d'imaginació, de constància i de solidaritat.

Esperem que la seva publicació fomenti l'intercanvi i impulsi noves iniciatives ●

Colors:

- lila:** Educació especialitzada
- rosa:** Animació sòcio-cultural
- verd:** Educació ambiental
- marró:** Formació d'adults
- blau:** Educació en el temps lliure

LA SAMBA KUBALLY

COL·LECCIÓ

t	a	e	i	a
---	---	---	---	---

EXPERIÈNCIES
DE PEDAGOGIA
SOCIAL - 39

**Text redactat per la Fundació Serveis
de Cultura Popular.**

**© Fundació Serveis de Cultura Popular
Impressió: El Tinter SCCL
Tel. 357 00 50
La Plana, 8
08032 Barcelona
D.L.: B.36.180-1994
ISBN: 84-8000-070-8**

L A S A M B A
K U B A L L Y

Fundació Serveis de Cultura Popular
1994

Nota (necessària) per al lector

tora, l'experiència nascuda a Santa Coloma de Farners de la qual et farem després cinc cèntims, ha estat, per sobre de tot, un útil i necessari alè que al llarg d'aquest temps ens ha mantingut forts —és a dir, solidaris— pel camí de la vida i del treball...

No esperis, doncs, d'aquesta lectura més d'allò que podem oferir-te: una caminada per l'esperança que ha animat a una colla d'homes i dones a començar, amb les velles eines de l'educació, a lluitar per recuperar la seva Paraula, de posar-se, amb convicció i tossuderia, a construir el seu futur. Ni més ni menys. I, naturalment no esperis unes pàgines neutres, o neutrals. Perquè, com bé saps, la pedagogia, com la vida, no és ni una cosa ni l'altra.

Estic convençut que quan Eduardo Galeano ens parla de la utopia («Ella está en el horizonte —ens diu—. Me acerco dos pasos, ella se aleja dos pasos. Camino diez pasos y el horizonte se corre diez pasos más allá. Por mucho que yo camine, nunca la alcanzaré. ¿Para qué sirve la utopia? Para eso sirve: para caminar.») està pensant en els sis anys de vida de la Samba Kubally. I és que, amic lector, o amiga lec-

Volgudament intentarem també allunyar-nos de la literatura pedagògica estàndard, de la fredor d'estructures, de frases fetes i tecnicismes que, ben segur, desvirtuarien la nostra història feta més d'esforços militants, de somnis i de llunyanes utopies que no d'impecables i acabats models d'intervenció...

Gràcies per la teva companyia.

A Bully Jangana i a la gent de GRAMC.

Él es como usted,
y como yo.
Completamente igual.

La misma molécula primera
y billones de vientres de distancia
nos han situado —de frente— en el mismo mundo.
En nuestro único mundo.

El mismo sol de los orígenes;
infinitos e invisibles ciclos hidrológicos comunes;
universales leyes físicas y otros medios saberes
y preguntas y miedos y luchas y sueños compartidos
nos han alimentado —simétricamente— en el tiempo de la vida.
En nuestro único tiempo.

Súbditos de distintos reyes y tiranos;
sometidos a generales y a guerreros de variados uniformes;
reproduciendo nuestra conciencia mágica
y matando nuestra humana y necesaria rebeldía
mediante el concurso cruel de maestros y de doctores,
de artistas y de dioses, de gobernantes y de payasos,
de hechiceros, de sacerdotes, de comerciantes,
o de toda la extensa gama de otros inútiles y diversos prohombres
y explotados eternamente por los inhumanos gusanos
de los mil nombres y de las mil caras que medran con nuestro sudor
nos olvidamos de lo esencial:
que usted, como él y como yo,
que todos,
somos iguales.

Y desde la igualdad que vengan los discursos.
No nos dan ningún miedo los bellos discursos sobre la diversidad.
No nos puede perjudicar la consideración de diferentes.
Porque lo somos tanto como iguales.
Pero que quede bien claro a quien lo quiera y lo pueda oír:
Sólo desde la igualdad, podemos ser diferentes.
Sólo desde la solidaridad,
usted, como él y como yo,
podemos ser personas.

Sebas Parra. Estiu del 93.

Un cop d'ull pels sis anys d'història de la Samba Kubally

Una experiència filla
de la solidaritat...

Si algú consulta les hemeroteques gironines en un diari podrà trobar una notícia, datada el 21 de maig de 1988 a Santa Coloma de Farners (municipi-capital de la comarca de la Selva), que comença així:

«... L'Associació de Pares del col·legi de la Salle de Santa Coloma de Farners va fer pública una carta, en el decurs de l'acte de constitució del Consell Es-

colar, en la qual posaven de manifest la seva preocupació pel fet que els nens estrangers de color que viuen a la població, que enguany encara van al parvulari del Patronat de la Miraculosa, poguessin, en un futur immediat, matricular-se a l'escola de la Salle per cursar els estudis d'EGB. La carta redactada per l'APA de la Salle pretén que aquests infants siguin distribuïts d'una forma preestablerta entre els dos centres d'ensenyament de la localitat, el de la Salle i el col·legi públic Sant Salvador d'Horta, ja que, segons es manifestava a la carta, si tots aquests nens de raça africana van a aquest centre privat, podrien provocar una mena de fugida massiva dels alumnes de la Salle, per decisió dels seus pares.

D'altra banda, la carta també fa referència a la situació global dels africans a Santa Coloma, assenyalant que aquest col·lectiu ha generat problemes amb la droga, la prostitució i la sanitat...»

L'endemà, l'altre diari gironí tornava a tractar el tema:

«... L'Associació de Pares del col·legi La Salle de Santa Coloma de Farners no vol que el primer alumne negre de la vila —Binky, una nena de sis anys— que ha de començar l'EGB el curs vinent ho faci en aquest centre, segons una nota que presentà l'APA en la primera reunió del Consell Escolar Municipal...»

La redactora de la notícia recull les ma-

nifestacions de l'assessora de l'APA (i ex-presidenta de l'associació):

«... No es tracta d'un problema de color de pell, sinó de cultura (...) el tema s'ha magnificat...». Els pares han cregut necessari expressar la seva posició davant el Consell Escolar Municipal, recentment constituït, per evitar el que qualifiquen de «problemes futurs», si la primera nena negra, que iniciarà els estudis d'EGB a la vila ho fa al col·legi La Salle. «Si aquesta nena comença a La Salle, tots els altres —en aquell moment onze nens de color estudien preescolar a la guarderia del Patronat de la Miraculosa, des d'on els alumnes passen automàticament a cursar els estudis d'EGB al col·legi de la Salle. Els onze nens han nascut a Catalunya i els seus pares són immigrants africans procedents de Gàmbia—, en la seva majoria ho voldran fer també». L'assessora de l'APA continua manifestant que, a més dels problemes futurs que pot comportar el fet que «nens amb costums socials tan diferents i amb deficiències culturals i sanitàries, es facin grans a l'escola», el problema actual «és de cara dura ja que aquesta gent no paga. Si el problema és l'escolarització, han d'anar a l'escola pública...»

Les cites són llargues però molt riques de contingut i ens estalvien molts comentaris. No només sobre els orígens de la Samba Kubally sinó també sobre un temps i un país que, com diu la cançó i així ho recull el document fundacional de l'Escola, són els nostres. D'al-

tra banda, són textos d'aquells que potser hauríem d'aprendre de memòria per recitar de boca a orella als més joves i guarir-los de velles malalties encara no eradicades...

L'afer de la Binky Sawanah posa en marxa els mecanismes solidaris: algunes persones contacten amb els africans residents a Santa Coloma i s'interessen per la seva vida, pel seu treball, pels seus problemes quotidians... S'inicia així una necessària i útil aproximació intercultural que es reforçarà quan, cap al juliol de 1988, els treballadors africans de les comarques gironines s'associen i són presidits per una Junta integrada per africans residents a Santa Coloma. L'interès a participar en uns cursos de formació professional que organitza l'INEM mostra la necessitat d'una mínima competència lingüística per llegir, escriure i parlar amb fluïdesa: es pensa, doncs, d'organitzar uns cursos d'alfabetització dirigits al col·lectiu d'africans. Un contacte amb l'Escola d'Adults de Salt (Gironès) permet la col·laboració d'un primer equip integrat per cinc mestres d'adults que, amb el suport de la Delegació a Girona de l'ICE de la UAB, elabora un primer projecte pedagògic.

El 14 d'agost, un total de 45 africans (9 dones i 36 homes) assisteixen a una assemblea informativa de l'Associació d'Africans on se'ls presenta el projecte d'iniciar unes classes d'alfabetització, seguint la metodologia proposada per Paulo Freire, de la qual es fa una breu

presentació, dirigides especialment a la comunitat d'africans de Santa Coloma i obertes a qualsevol persona adulta interessada, mostrant els assistents unànimement el seu interès a seguir els cursos. Es fa una menció a la celebració mundial del 40è. aniversari de la Declaració Universal dels Drets Humans i al desig que l'experiència participi de l'esperit sorgit de la citada Declaració. Es recorda també la propera celebració de l'Any Internacional de l'Alfabetització que, auspiciat per la UNESCO, tindrà lloc el 1990, esperant que estimularà aquest tipus d'experiències. L'assemblea decideix donar el nom de Samba Kubally (un treballador gambià mort com a conseqüència d'un accident laboral patit mentre treballava al bosc colomenc) a la futura escola. S'acordà començar de seguida a elaborar el projecte pedagògic. L'Escola Africana d'Adults «Samba Kubally» de Santa Coloma de Farners neix així, com la primera activitat del col·lectiu local de l'Associació d'Africans de les comarques de Girona: la solidaritat havia guanyat la primera batalla...

Els inicis

Un equip integrat per cinc africans (4 homes i 1 dona) (en Bully, en Kassim, l'Amadou, l'Ebrima i l'Adji) i una colla de mestres i col·laboradors integrats en el col·lectiu Col·laboradors i Amics de l'Escola Africana d'Adults «Samba Kubally» de Santa Coloma de Farners, amb l'assessorament del Sr. Miquel So-

ler i Roca —expert en alfabetització i ex-subdirector general adjunt del sector d'educació de la UNESCO—, elaboren i fan públic, després de prop de dos mesos de treball, un primer Projecte d'Alfabetització (setembre de 1988). El document estableix els objectius de l'escola. Són aquests:

- Alfabetitzar totes aquelles persones interessades, per facilitar així les seves condicions de treball i la seva integració social.
- Oferir un conjunt d'activitats formatives (coneixements bàsics de puericultura, consumerisme i confecció de vestits a les dones, i coneixement del mercat de treball —cursos de l'INEM, visites a fàbriques i centres de treball, etc.— als homes) útils per a la millora de la qualitat de vida i el benestar social dels participants.
- Promoure el coneixement de la realitat nacional de Catalunya.

L'Escola pretén ser un espai obert a l'intercanvi de cultures (catalana i africanes) i a la formació en els valors del respecte a la llibertat i a la dignitat dels humans. Ja en aquell primer document es fa una crida a tothom, autoritats i societat civil, «per que ens coneguïn i ens ajudin» i molt especialment al poble de Santa Coloma «on vivim, treballem i intentem integrar-nos», per col·laborar en la consolidació de l'experiència. Aquest primer document conclou amb aquestes paraules:

«... És molta la feina per fer però comencem amb la convicció que el nostre dret a aprendre es veurà correspost per la consciència cívica d'aquells qui tenen recursos per ajudar-nos. Tenim, a més a més, un arma indestructible per aconseguir-ho: la nostra fe que l'educació, aquest projecte que iniciem, és el millor camí per fer-nos ciutadans lliures, responsables i solidaris en un temps i en un país que també és nostre...»

Metodològicament aquest projecte inicial es caracteritza pels següents trets:

- Procurar que els monitors i formadors dels grups de classe pertanyin als mateixos col·lectius ètnics:

«... Donades les característiques lingüístiques i culturals dels alumnes, els monitors han de ser necessàriament membres del col·lectiu d'africans amb coneixements suficients del castellà i d'alguna de les llengües utilitzades pels alumnes: una dona i quatre homes compleixen aquestes condicions... Naturalment caldrà dotar-los de les mínimes capacitats tècniques i didàctiques per aquest treball. La formació d'aquests monitors, doncs, ocuparà un lloc destacat en el projecte pedagògic, així com el seguiment de la seva tasca didàctica...»

- Intentar una nova lectura, a partir d'aquesta nova realitat, de les qüestions metodològiques plantejades per Paulo Freire:

«... S'aplicarà el mètode psicossocial del professor brasiler Paulo Freire que, com hom sap, és un mètode de conscientització que persegueix dos objectius: a) aconseguir que els adults analfabets aprenguin ràpidament a llegir i escriure, i b) fer superar a aquests analfabets la seva condició de minusvàlua i elevar-los a la condició d'homes i dones plenament conscients de l'alt valor que tenen com a éssers humans...»

- Partir d'una aproximació respectuosa a les diferents cultures de participants i col·laboradors, i valorar la diversitat com a font de riquesa, en un permanent diàleg intercultural creatiu i generós.
- Anar molt més enllà d'una simple instrucció acadèmica: tractar d'acompanyar educativament uns col·lectius de treballadors socialment marginats, facilitant el mutu coneixement i una relació col·lectiva transformadora de l'entorn. D'aquí la indisociabilitat de les tasques d'acollida de les més estrictament formatives.
- Incorporar i assumir en el projecte d'intervenció educativa l'elaboració dels conflictes sòcio-culturals viscuts pels participants i, de manera especial, els patits pels estrangers.

Probablement les conseqüències polítiques d'aquesta opció metodològica hauran influït significativament en alguns, o en la majoria, dels problemes extraescolars viscuts per la Samba Ku-

bally, especialment en relació a les administracions local i autonòmica.

Els problemes i les respostes

Una cinquantena d'alumnes, majoritàriament gambians, inicien el curs el novembre de 1988, però el tercer dia de classe divuit alumnes no hi poden assistir, ja que són detinguts per la policia municipal en no disposar d'un «carnet d'identitat municipal» específic per a africans. Una mostra tan evident de racisme institucional transcendeix immediatament als mitjans de comunicació, en els quals obté un ampli ressò.

A partir d'aquest moment, la situació es complica i la convivència es fa cada vegada més tensa i difícil, ja que, davant la denúncia dels fets per part de l'Associació d'Africans de les comarques gironines, es recullen d'entre els autòctons signatures de solidaritat amb l'actitud del batlle i de la policia local, i es succeeixen les agressions als membres del col·lectiu d'africans: rebentada de les rodes de més d'una dotzena de cotxes d'immigrants estrangers escollits inequívocament entre altres cotxes que no van sofrir cap dany, incendi de dues motos també d'africans, diverses pintades, amenaces directes de mort contra alguns estrangers,...

A la Samba Kubally les sessions «pedagògiques» setmanals dels dimecres, pensades per preparar materials i fer un seguiment pedagògic del projecte aju-

dant els monitors, han de derivar necessàriament, davant la pressió psico-social d'aquests fets, cap a un espai de reflexió sobre aquests conflictes, la qual cosa dóna un extraordinari valor a l'experiència des del punt de vista educatiu, a canvi, però, del «desgast» dels participants, els quals, davant la por que els esdeveniments acabessin esborrant del mapa la recent iniciada escola, es llancen a una campanya —«Salvem la Samba Kubally!»— en demanda de solidaritat. Només en aquest primer any de vida, els monitors i col·laboradors de l'Escola participen en prop de cinquanta xerrades, presentacions de l'experiència, taules rodones i actes de solidaritat pro-Samba Kubally: escoles, instituts de Secundària, entitats de tota mena són l'escenari d'una rica activitat de sensibilització de la societat d'acollida que, amb el temps, serà un dels eixos de la programació anual d'activitats. Es pensa en editar un vídeo que, finalment un equip de voluntaris, amb la col·laboració del Centre de Vídeo de la Universitat de Girona, fa possible i resulta una eina important de suport a les futures activitats de sensibilització.

Aquesta campanya provoca moltes respostes, manifestos signats per col·lectius i ajuts i col·laboracions —econòmics, materials i humans— molt diversos: Escola d'Adults i Ajuntament de Salt, Delegació a Girona de l'ICE de la UAB, Instituto Español de Emigración, Fundacions SERGI i ESICO, Associació ERAIM, Justícia i Pau de Girona, UGT de Girona, ENVISS, Centre de Vídeo

de l'Estudi General de Girona ... i Fundació Serveis de Cultura Popular que selecciona la proposta presentada per la Samba Kubally a la «Convocatòria d'ajuts a accions de promoció sociocultural dels joves» (desembre de 1988) i li concedeix una subvenció de 500.000 ptes. I sobretot origina dues actuacions de notable transcendència:

- La decisió de constituir una associació a partir dels Amics i Col·laboradors de l'Escola (que acabarà per transformar-se en els GRAMC, Grups de Recerca i Actuació sobre Minories Culturals i Treballadors Estrangers, que, com associació, neix oficialment el novembre de 1989).
- La convocatòria feta per TRAMA i adreçada a totes les persones d'arreu de Catalunya implicades en tasques d'acollida o de formació d'aquests col·lectius, a una reunió/assemblea/jornada de treball realitzada amb l'assistència de prop d'un centenar de persones a Santa Coloma de Farners el mes de juny de 1989 que permet, l'any següent, l'inici de les actuals Escoles d'Estiu sobre Interculturalitat de Girona.

Si els greus problemes patits per la Samba Kubally posen l'experiència a un pas de la seva desaparició, la feina per consolidar els seus projectes i les respostes de la societat civil són políticament i pedagògicament decisives a l'hora, no només de salvar la Samba Kubally, sinó d'articular i fer efectives moltes iniciatives que

permeten un ràpid salt quantitatiu i qualitatiu en l'àmbit de l'acollida-formació d'immigrants estrangers extracomunitaris a casa nostra. En aquest sentit, doncs, podem dir que la Samba Kubally ha estat el motor, la bandera, de molts dels actuals projectes, experiències, recerques, etc. en matèria de formació i acollida de treballadors estrangers i d'educació intercultural en sentit ampli. Realitats com la dels GRAMC, per exemple, amb una dotzena d'Assemblees locals actuant en primera línia, o la celebració d'una cinquena edició de l'Escola d'Estiu sobre Interculturalitat són exemples prou coneguts.

Durant el curs 1989-90 la Samba Kubally continua amb dificultats i sense ajuts de l'Administració per a la seva tasca; recull en canvi, contrastant amb l'actitud de les administracions, el reconeixement de moltes entitats i col·lectius. La Demarcació de Girona del Col·legi de Periodistes li atorga el Primer Premi «Mosca de Sant Narcís», «a la persona o entitat que més s'ha distingit pel seu compromís en la defensa de drets, béns o interessos col·lectius»; es reben altres premis, el més significatiu dels quals és el Premi Any Internacional de l'Alfabetització, dotat amb 200.000 pessetes, atorgat per l'Escola d'Adults de Salt i la Cooperativa DELTA de Girona, «destinat a reconèixer la tasca d'entitats o persones d'arreu de les comarques gironines destacades pel seu treball en matèria d'alfabetització»; també amb motiu d'aquesta celebració internacional, és un dels projectes seleccionats per una co-

missió d'experts convocats pel Centre UNESCO de Catalunya; la Conferència Europea de Recerca i Educació Intercultural fa una jornada a Santa Coloma i expressa el seu suport incondicional a l'experiència, etc.

Es dóna, però, la paradoxa que l'augment del reconeixement arreu envers l'experiència es correspon amb un tancament total de les administracions local i autonòmica a donar suport (i, ni tan sols, a facilitar o a no afegir dificultats) als projectes educatius de la Samba Kubally. Amb la perspectiva que ens dóna el temps, pensem ara que aquest fet està en l'origen de moltes actituds de rebuig de la ciutadania i de molts dels problemes d'incomunicació —i, en alguns casos de convivència— que en el seu moment va haver de patir l'Escola i el seu entorn de participants i col·laboradors. Per a algunes autoritats, la Samba Kubally en particular i la immigració en general s'ha vist i es veu encara, malgrat els discursos oficials, com un problema. Això té unes determinades conseqüències polítiques i pedagògiques (ja que aquesta visió facilita, educa, la percepció que un important sector de la població té del fet migratori i de les respostes en l'àmbit de l'acolliment i del benestar social que dispensa la societat autòctona als nousvinguts) que encara avui estem patint. Tots els esforços destinats a assolir els objectius fundacionals de la Samba Kubally (mitjançant les classes de conversa i alfabetització, les experiències de formació ocupacional, tant amb els homes, que finalment

participen en un curs per aprendre l'ofici de paleta organitzat per l'INEM, com amb les dones, que participen en una experiència laboral que lliga la formació i la producció en una fàbrica de mobles de jonc i vímet, l'equip de voleibol, les activitats, obertes al poble, de l'Aula Cultural —que promou un espai de conferències, concerts, taules rodones, exposicions i altres activitats culturals—, les sortides i excursions, etc.) topen sempre amb els entrebancs, el menyspreu o la manca de col·laboració dels que haurien de ser els primers d'acollir-les amb simpatia. I, com dèiem abans, la lectura d'aquesta actitud institucional per part d'un sector de la població no fa sinó augmentar les opinions i actituds negatives i, an alguns casos, facilitar i estimular la manifestació de posicions clarament xenòfobes o racistes.

La situació descrita abans, entre d'altres conseqüències, fa que es produeixi un abandonament de pràcticament la totalitat del voluntariat inicial, que planteja problemes de subsistència, i marca l'orientació de l'experiència de la Samba Kubally en el futur. A més, altres membres de l'equip inicial que encara mantenen el seu compromís amb la continuïtat de l'experiència, dediquen la major part del seu temps a consolidar les estructures de GRAMC com a eina política i pedagògica que faci possible la continuïtat d'aquesta i d'altres experiències similars de les comarques gironines, a enfortir la xarxa solidària de suport a la Samba Kubally i a elaborar propostes teòriques, materials didàctics

específics i animar la reflexió metodològica que doni suport i base ideològica a aquests materials i a la seva aplicació concreta.

El Premi «Miquel Hernández»

En un dels moments més difícils de la vida de la Samba Kubally, en el qual es manté amb el suport diari d'unes poques persones i unes petites subvencions, li és atorgat el Primer Premi «Miguel Hernández», instituit pel Ministeri d'Educació i Ciència i dotat amb un milió de pessetes, fet que comporta que la Samba Kubally, sigui la candidata de l'Estat Espanyol als Premis Internacionals d'Alfabetització convocats anualment per la UNESCO. Un jurat, integrat per les màximes autoritats estatals en matèria d'educació d'adults, per representants de les Federacions d'Universitats Populars (FEUP) i Associacions d'Educació d'Adults (FAEA) i pel secretari executiu i la presidenta del Grup d'Educació de la Comissió Espanyola de la UNESCO, selecciona en primer lloc, d'entre un total de vint-i-tres propostes d'arreu de l'Estat, l'escola colomenca. En la cerimònia de lliurament de premis el Secretari d'Estat d'Educació manifestava:

«... La Escuela «Samba Kubally» puede aportar mucho de la rica experiencia vivida en su corta existencia, animándonos a convivir en la diferencia, estimulante y enriquecedora, ayudándonos a contrastar nuestros códigos cultu-

rales y sociales con otros que, posiblemente, conserven una dimensión humanizante que los nuestros han perdido por múltiples causas.

El proyecto de esta Escuela de Adultos Africanos es un proyecto contra la desigualdad y la exclusión y, como no podemos olvidar que la desigualdad educativa es un reflejo directo e inmediato de la desigualdad económica y social, este proyecto es, ante todo, un proyecto educativo que pasa por una formación básica intercultural capaz de provocar la reflexión sobre la injusticia, sobre el llamado Tercer Mundo y la dicotomía Norte-Sur, la solidaridad, el desarrollo...»

Per a tots aquells que hem tingut l'oportunitat de viure molt de prop la difícil i alhora apassionant història d'aquesta experiència educativa, la distinció rebuda per la Samba Kubally ens fa somiar desperts. No ens fem a la idea que la tossuderia i la convicció en les virtuts d'un projecte centrat en la lluita contra l'exclusió i a favor de la inserció social, que intenta cercar models d'intervenció innovadors en el camp de l'acollida i la formació de minories ètniques i treballadors estrangers, sigui, ara i aquí, valorat d'una manera tan extraordinària. Al costat d'una gran alegria, que ens fa oblidar dificultats, menyspreus i incomprendensions, intuïm la gran responsabilitat que neix d'aquest guardó.

L'important repte que ha d'afrontar la Samba Kubally (i creiem que també

l'Ajuntament de Santa Coloma i les institucions catalanes, amb plenes competències en la matèria) no es redueix només a representar dignament el conjunt de les experiències d'alfabetització d'arreu de l'Estat als Premis Internacionals de la UNESCO de l'any vinent. El repte més urgent és consolidar definitivament un il·lusionat i solidari esforç col·lectiu, un projecte de futur en l'àmbit de la pedagogia intercultural, una experiència educativa necessària en un terreny en el qual no hem tingut, ni tenim encara, gaires referències al país malgrat la progressiva presència de minories ètniques i l'evidència que l'educació és, sempre, un bon camí per avançar vers la integració social dels grups menys afavorits.

La Samba Kubally passa a ser, amb la concessió del Premi «Miguel Hernández», un projecte emblemàtic arreu de Catalunya i de l'Estat. Encara sense un local mínimament condicionat per desenvolupar les seves activitats; encara amb una feble xarxa de voluntariat —monitors dels mateixos col·lectius i col·laboradors catalans— que, malgrat tot, fan possible l'assistència a classe d'una cinquantena d'alumnes; encara sense un reconeixement institucional que permeti la consolidació d'una estructura organitzativa i pedagògica; encara sense una dotació mínima de recursos humans i econòmics que faci possible el treball, sempre complex i difícil en un medi multicultural, de docència i de recerca, d'elaboració de materials i de formació de monitors; encara sense tan-

tes i tantes coses, manté, però, vius els ambiciosos objectius originals de cercar metodologies útils i generalitzables en matèria d'alfabetització intercultural i d'acollida i formació de base i ocupacional dels **refugiats econòmics** establerts a casa nostra. Acollida solidària i consideració de l'educació com un dret de tothom i, alhora, com una via de diàleg i de reflexió sobre el xoc intercultural i la desigualtat social que pateixen aquests col·lectius. Partint de la consideració que l'usuari és el principal protagonista de la intervenció educativa i de les seves necessitats formatives —pel que fa a l'ocupació, el coneixement del país, la inserció social i la convivència—, que han de ser i són el fil conductor de la programació de les activitats escolars.

Per tot això, manifestem públicament que:

«... La Samba Kubally és, ara més que mai, un patrimoni del poble de Santa Coloma de Farners i de tot Catalunya. El Premi «Miguel Hernández» atorgat a la Samba Kubally és un patrimoni de totes aquelles persones que treballen per l'eradicació de l'analfabetisme i la pobresa, que lluiten per fer possible l'educació per a tothom. Tots tenim, doncs, i especialment les administracions educatives, l'obligació ètica de fer possible que aquest valuós patrimoni no se'n perdi, amb el temps, pel camí...»

No tothom, però, pensa de la mateixa manera... Encara no hem oblidat, per

exemple, l'opinió del Sr. González, en aquell moment sub-director general de Formació Permanent d'Adults del Departament de Benestar Social de la Generalitat, que en un inaudit article d'opinió publicat a la premsa gironina mostra la Samba Kubally a favor «d'una política de discriminació i d'apartheid contrària a la del Govern català». El fet és que la Samba Kubally continua éssent ignorada pel Departament responsable de l'educació d'adults a casa nostra.

En aquest mateix curs, després de viure alguna increïble vicissitud, la Samba Kubally és acceptada com a Escola Associada de la UNESCO, participant així de l'ideari i les activitats d'aquesta xarxa d'experiències. Un vell objectiu fundacional es materialitza i afegeix noves responsabilitats a l'experiència...

El reconeixement internacional i la crisi d'identitat: les dues cares de la moneda

Els treballs de preparació de la candidatura als Premis Internacionals d'Alfabetització de la UNESCO i la demanda de participació que, amb motiu del Premi «Miguel Hernández», hem de satisfer en jornades, seminaris, cursos, publicacions i actes de tota mena, amb la consegüent dedicació dels pocs recursos humans de l'equip de coordinació pedagògica, té un efecte paradoxal: en la mesura que augmenta el reconeixement de

l'experiència es fa més difícil treballar en el dia a dia per consolidar-ne els projectes.

D'altra banda, com hem comentat abans, l'esgotament del teixit de voluntariat i la progressiva dedicació de l'equip de seguiment pedagògic a tasques de consolidació i extensió de GRAMC —disminuint la dedicació directa a la Samba Kubally— a fi de reforçar la xarxa de col·laboracions i els recursos humans, econòmics, acadèmics i organitzatius, junt amb l'abandonament de la majoria de col·laboradors inicials per raó de la pressió social contrària als projectes d'acollida i solidaritat envers els immigrants africans, fruit dels conflictes i la tensió viscuda, i la consegüent substitució per altres que no coneixen o no han viscut la gestació del projecte inicial, originen una important crisi i allunyen la Samba Kubally dels pressupòsits inicials.

Es deixa la Samba Kubally a mans exclusivament d'un voluntariat renovat i, per tant, desconnectat de la ideologia i dels plantejaments pedagògics inicials. Es paga així un preu important. Perquè deixar l'Escola a mans d'aquest nou voluntariat, no atendre la formació de monitors ni portar a terme el seguiment, l'orientació ni l'avaluació del treball setmanal tradicional, devalua extraordinàriament les intervencions pedagògiques i situa l'acollida en el camp del més pur assistencialisme.

En aquest context el Jurat dels Premis

Internacionals d'Alfabetització de la UNESCO, després d'examinar trenta-una nominacions (vint-i-set de proposades per governs i quatre per organitzacions no governamentals), atorga (el setembre de 1992) tres premis i cinc mencions, una d'elles:

«... A l'Associació GRAMC —Grups de Recerca i Actuació sobre Minories Culturals i Treballadors Estrangers— de CATALUNYA, ESPANYA, per promoure, des de l'Escola Samba Kubally, l'alfabetització i la capacitació professional a treballadors estrangers per a facilitar la seva integració social i professional dins d'una comunitat multicultural...»

Però, paradoxalment, com hem dit, «l'any dels premis» i del reconeixement internacional representa per a la Samba Kubally, des de la perspectiva pedagògica, el pitjor dels quatre anys de la seva història...

És per això que GRAMC es planteja un pla de treball (Projecte Salvem la Samba Kubally!) que tracta d'elaborar una programació general del curs 1992-93 que recuperi els projectes inicials de l'Escola. Torna la mateixa crida del primer any, ara ja no tant per aconseguir suports polítics i personals per sobreviure sinó per ree laborar els projectes pedagògics i cercar els recursos econòmics suficients per consolidar definitivament l'escola.

Curs 1992-93: Projecte salvem la Samba Kubally!

El nucli de la programació és constituït per un conjunt de setze projectes d'acollida-formació. Finalment només onze són tinguts en consideració. Aquests últims són els que transcrivim a continuació ja que representen, amb poques variacions, l'actual projecte educatiu de la Samba Kubally:

- Elaboració d'un programa d'atenció al desenvolupament dels fills dels treballadors estrangers (edats: 0-16 anys).

«... El procés de regularització de 1991 ha confirmat les comarques de Girona com un dels territoris amb una important població immigrada procedent del Sud econòmic i majoritàriament d'Àfrica. Avui, a Santa Coloma de Farners resideixen, segons les nostres dades, prop de 250 immigrants estrangers procedents d'Àfrica i d'Àsia, aproximadament la meitat originaris de Gàmbia i Senegal, (dels quals prop de 50 són menors de 16 anys). El previsible reagrupament familiar i les taxes de natalitat que registra aquest col·lectiu fan preveure, a mitjà termini, un extraordinari increment dels fills d'aquests immigrants. Ens trobem, doncs, davant d'un fenomen relativament nou (l'aparició de segones generacions) que hem de conèixer a fons si volem prevenir futures situacions conflictives. D'una altra banda, tota la literatura sobre el tema in-

sisteix en la importància d'atendre d'una manera especial les dones migrants i els seus fills, a l'hora de dissenyar polítiques d'inserció social i comunitària amb els migrants estrangers pobres. Ens proposem, doncs, reunir unes primeres dades bàsiques sobre la població de 0 a 16 anys i elaborar, a partir de la realitat local, un programa d'atenció al desenvolupament —integrador dels àmbits sanitari, educatiu i psicosocial— d'aquests infants i joves que faci efectiva l'aplicació plena dels drets humans i dels drets dels nens, la millora de les condicions de vida d'aquests i de les seves famílies i la facilitació de relacions interculturals solidàries i respectuoses amb la diversitat...»

- Creació d'un taller de confecció de vestits destinats a dones de Gàmbia i Senegal.

«... Des de l'inici de l'Escola Samba Kubally, hem intentat articular la formació i la producció, cercant vies de sortida dignes dels participants al mercat de treball. (El mateix naixement de l'Escola respon a la demanda d'un grup de senegambians de seguir un curs de FPO de l'INEM). Al llarg de quatre anys hem assajat diferents camins formatius (curs reglat de paletes per a homes —programació extraordinària de l'INEM—, formació no reglada-treball cooperatiu de cistelleria per a dones —conveniat amb un empresari de La Cellerà—, treball artesanal lligat a processos formatius...) amb resultats finals

francament decebedors pel que fa a l'ocupació dels participants. Necessitem, però, continuar la recerca, donada la difícil situació de la majoria de participants a l'Escola i, especialment, de les dones (de 23, 22 no tenen cap treball remunerat i l'altra fa unes hores la setmana molt mal pagades) i la ghetització derivada de tal situació. A partir de la demanda de les interessades i aprofitant algunes circumstàncies favorables, hem treballat en la creació d'un taller de confecció de vestits (que tenim previst iniciar el proper 7 de desembre) amb una primera fase centrada en la formació i una segona centrada en la producció (per a ús propi i per a la venda). El circuit de venda està garantit pels mateixos africans de la localitat. El projecte ha despertat tal interès que absolutament totes les dones assistents a la Samba Kubally han decidit de participar-hi...»

- Elaboració d'una programació i d'uns materials didàctics i escolars per a l'ensenyament del castellà com a segona llengua a treballadors estrangers.
- Elaboració d'una programació i d'uns materials didàctics i escolars per a l'ensenyament del català com a segona llengua a treballadors estrangers.
- Elaboració d'una programació i d'uns materials didàctics i escolars per a l'alfabetització de treballadors estrangers.

«... Sembla que no cal insistir en la importància de l'aprenentatge de la llengua i/o l'alfabetització ni recordar la necessitat de projectes de recerca-acció que ens permetin disposar de programacions, materials específics, estratègies pedagògiques, mètodes específics d'intervenció... a l'hora de plantejar l'acollida-formació intercultural dels treballadors estrangers i de les seves famílies. Al llarg de quatre anys hem acumulat una experiència que ens permet iniciar una etapa diferent: amb més coneixements, amb més recursos i amb més col·laboracions externes... Aquest triple projecte, però, sabem que té una envergadura tal que s'escapa de les nostres possibilitats actuals —i ens temem que futures si no canvia l'actitud de qui té competències i recursos en aquest tema—. Haurem, doncs, de ser realistes... En aquest curs ens proposem, només, iniciar un camí que ens permeti: a) consolidar un equip interdisciplinar capaç d'elaborar una primera proposta de programació general per a l'aprenentatge de les llengües autòctones com a segones llengües i l'alfabetització/formació bàsica intercultural i b) assajar materials didàctics i escolars i metodologies específiques. La nostra idea és elaborar una única programació que integri classes i tallers (amb temes desafians comuns i d'altres diferents pels grups d'homes i de dones) amb materials específics per a l'ensenyament oral del castellà, del català i de la lectoescriptura i del càlcul. En la recerca de models innovadors, assajarem mètodes psicosocials inspirats en les idees pe-

dagògiques de P. Freire que integrin i elaborin els conflictes culturals quotidians viscuts pels participants, facilitin el procés d'autonomia i de realització psico-social dels migrants i una relació col·lectiva transformadora de l'entorn vers la millora de la qualitat de vida i l'assoliment dels drets civils i polítics propis d'una societat veritablement democràtica i solidària. En el cas de la programació per a l'ensenyament del català intentarem ajustar la seva estructura a la típica d'un o dos mòduls específics de 40 hores que facin de pont amb el nivell A-1 dels cursos reglats del Departament de Política Lingüística de la Generalitat...»

- Programa d'educació sanitària i consumerista dirigit a dones de Senegal i Gàmbia.

«... L'accés als serveis sanitaris públics és un dels drets fonamentals de la persona i, en qualsevol cas, un element indispensable per articular el procés d'inserció social i de desenvolupament d'aquest col·lectiu. Una part dels treballadors estrangers procedents de Senegàmbia accedeixen al règim de la Seguretat Social a través de la contractació laboral, però molts no disposen de contracte de treball. La situació d'aquests immigrants (donades les condicions en què es veuen obligats a viure, la dificultat de substituir les dietes del país d'origen, les seves pròpies característiques ètniques i la manca de formació higiènica i sanitària segons les pautes i hàbits occidentals), juntament amb la

limitació comunicativa i la falta de planificació en la natalitat, fan d'aquest col·lectiu un grup de risc des de la perspectiva sanitària. La preocupació per la millora de la qualitat assistencial envers aquest col·lectiu ha cristal·litzat, a Girona, en dos projectes concrets: la traducció-adaptació del manual «Je me soigne» (editat per Solidarité Français Migrants, que consta d'una guia per a l'educador i 36 fitxes pedagògiques) a càrrec de l'Assemblea local de GRAMC de Cassà de la Selva, amb la col·laboració d'un metge de l'Hospital de Santa Caterina de Girona, i el Programa d'intervenció sanitària en la comunitat negra de Senegal i Gàmbia de Salt (a càrrec d'un equip de treballadores de la sanitat de l'ABS de Salt). Aquestes iniciatives, a més, impliquen accions formatives en el camp de l'aprenentatge de la llengua i l'alfabetització dels participants (inicialment dones, però també, a un altre nivell, homes joves i adults) i, directament o indirectament, afecten tota la comunitat (nens, dones i homes). Per tal de supervisar els projectes —en el cas de Salt— i tutoritzar-los a Cassà de la Selva i Santa Coloma de Farners (Escola Samba Kubally)— es va constituir, amb motiu de la III^a Escola d'Estiu sobre Interculturalitat, un seminari interdisciplinari amb la participació d'una vintena de treballadors de la sanitat, dels serveis socials, de l'educació, ... que compta amb l'assessorament d'experts en antropologia, ensenyament de segones llengües i pedagogia intercultural. Aquests dos projectes implicaran, actualment o al

llarg del curs 92-93, la participació directa de prop de 50 dones, uns 105 homes i més de 70 nens (a Santa Coloma de Farners: 23 dones, 53 homes i 36 nens)...»

- Taller de preparació de festes africanes i interculturals

«... La nostra experiència ens mostra que la festa és un dels moments més importants a l'hora de formar en la participació, dinamitzar socio-culturalment i promoure el diàleg intercultural. És, a més, una rica font de coneixement antropològic, cultural i humà mutu i de motivació envers els projectes escolars i extraescolars. Finalment, representa una possibilitat de trobada i de relació molt gratificant. Intentem, però, passar de la festa africana a la festa intercultural, amb totes les conseqüències organitzatives i formatives que això comporta. Hem reservat, doncs, un espai a l'Escola per treballar formativament la preparació de les festes, en col·laboració amb l'equip responsable de l'Assemblea local de GRAMC...»

- Taller per al condicionament i la millora dels habitatges
- Taller de manteniment de vehicles.

«... L'orientació laboral i la formació professional ocupacional específica són un objectiu fonamental dels projectes d'acollida i d'inserció social i laboral. Articular una formació instrumental bàsica lligada i/o dirigida al treball no és,

però, una tasca senzilla. Malgrat això, no podem perdre de vista, en aquest col·lectiu, la seva condició de treballadors (reserva de mà d'obra barata, mòbil, poc qualificada i amb problemes comunicatius i que accepta condicions de treball i habitatge que la població autòctona rebutja) amb desavantatges molt importants i, per tant, la necessitat d'intentar un estret lligam entre formació i producció/treball. Després de diversos intents hem iniciat una nova experiència, que combina la formació i el treball, dirigida a la millora de les condicions i manteniment de l'habitatge i del vehicle utilitzat pel treball. En un dels tallers intentarem realitzar millores concretes en les cases (reposició de vidres, sanejament d'estufes de butà, conduccions d'aigua, instal·lacions elèctriques, utensilis de cuina...) i en el segon reparacions elementals en els vehicles (motos i cotxes). A classe es treballaran els continguts teòrics i els tallers es realitzaran els dissabtes...»

- Programa de formació de monitors i líders associatius dels propis col·lectius.

«... La lluita contra les relacions de dependència, de dominant/dominat, que acostumen a establir-se entre el grup culturalment majoritari i els minoritaris —relacions reproduïdes freqüentment i, a vegades, augmentades pels treballadors socials— i l'autonomia i la capacitat de formulació i d'execució de projectes per part dels grups minoritaris implícita en tot projecte d'educació intercultural es

facilita extraordinàriament amb la promoció de líders associatius, monitors, treballadors socials... del propis grups minoritaris. A més, aquests permeten una mediació insubstituïble a l'hora de formular i resoldre els conflictes originats pel xoc intercultural entre els diferents grups. La inserció, per tenir èxit, demana un cert grau de participació en la gestió de la vida quotidiana. Un dels trets metodològics de la Samba Kubally ha estat la participació de membres dels propis col·lectius com a agents actius de la formació en qualitat de monitors d'alfabetització, responsables de diferents programes o serveis, animadors d'associacions o divulgadors de l'experiència. Avui comptem ja amb una colla de persones mínimament preparades per liderar i treballar socialment amb el col·lectiu. Una de les preocupacions també de GRAMC és el capítol de la formació de monitors i líders associatius arreu. Ens proposem, doncs, continuar aquesta tasca, millorant, però, la qualitat de la formació impartida. A més de participar en els programes formatius de GRAMC hem iniciat un treball doble: a) de formació de monitors i b) de promoció de nous monitors. Actualment tenim tres dones (2 de Gàmbia i 1 de Burkina Faso) i cinc homes (2 de Gàmbia, 2 del Marroc i 1 de Bangladesh) en procés de formació.

- Taller de documentació bàsica i servei d'informació pels treballadors estrangers.

«... L'itinerari administratiu de l'entra-

da al país i la legalització de la residència i el treball és un calvari per als immigrants pobres. La continuïtat del permís de residència, el reagrupament familiar, els tràmits per a llogar l'habitatge, el vehicle, ... no són mai, administrativament, senzills. Amb molta freqüència, un refugiat econòmic procedent de països amb unes pràctiques administratives rudimentàries, amb problemes de comunicació i en situacions econòmiques molt precàries veu multiplicat el calvari anterior. Els «papers» són, doncs, un tema desafiant per a la majoria de membres del col·lectiu. Des d'una altra perspectiva, la codificació i el treball amb tot tipus de documents i situacions administratives i burocràtiques representen motius de gran riquesa pedagògica. L'aprenentatge de la llengua i l'alfabetització tenen aquí un tema cabdal a l'hora de repensar les seves programacions... Ens proposem, doncs, incorporar aquest tema a la nostra intervenció formativa mitjançant dues actuacions: a) un taller de documentació bàsica i b) un servei d'assessorament i informació en temes de política migratòria i/o d'interès per als migrants (coneixement de l'administració, dels serveis públics de salut, educació, del mercat de treball, de l'adquisició d'habitatge i de vehicles...)»

Els objectius generals del projecte

- Aconseguir un coneixement suficient de la llengua oral —comprensió i

expressió— i escrita, alfabetitzant, quan calgui, els que ho necessitin.

- Millorar globalment les pautes d'alimentació i consum i el nivell de salut i de prevenció de malalties i accidents dels participants i de les seves famílies.
- Iniciar formacions pre-professionals (lligades al condicionament i manteniment dels habitatges i dels mitjans de transport), d'aprenentatge d'hàbits laborals i d'orientació per al treball.
- Estimular i facilitar l'emergència i la formació de líders i monitors dels propis col·lectius participants.
- Treballar els conflictes des d'un diàleg intercultural simètric que respecti la diversitat i faciliti la comunicació solidària entre els participants i entre aquests i la comunitat d'acollida.
- Col·laborar amb les entitats, els serveis i les persones del poble —especialment en l'àmbit sociocultural, educatiu i formatiu— i, molt especialment, amb l'Ajuntament i els centres educatius.
- Com a Centre Associat de la UNESCO, assumir els principis derivats de tal responsabilitat. En aquest sentit, la Samba Kubally vol ésser un espai de llibertat i de solidaritat obert a tothom sense distinció de cap mena.

En una altra part del projecte es diu:

«Entenem que la intervenció educativa hauria de ser el resultat:

- d'un coneixement rigorós dels trets culturals d'origen dels participants i dels resultats del xoc intercultural que viuen; dels conflictes, les motivacions, els interessos, els valors i les necessitats reals que manifesten; de l'entorn social i econòmic que els envolta i dels recursos humans que intervenen en el projecte.
- d'una vinculació als temes, les situacions i els aprenentatges desafians relacionats amb el treball i la vida quotidiana.
- d'una intenció d'augmentar l'autonomia personal i l'autoestima i de millorar la capacitat de relació social i d'incorporació al món del treball dels participants.

És per això que la programació d'aquest curs, inspirada com sempre en la pedagogia de Paulo Freire, intenta, a més de l'experiència acumulada al llarg dels quatre anys anteriors, recollir les aportacions expressades en una sèrie de materials de treball elaborats per GRAMC i les resultants de l'assessorament de diverses persones que han treballat i treballen amb moltíssim interès i generositat pels projectes de la Samba Kubally...»

Una altra finalitat del projecte és delimitar els diferents espais d'intervenció (articulant la tutorització de l'Assemblea Local de GRAMC envers la Samba Kubally) i els diferents equips de treball de l'Escola (coordinació pedagògica,

voluntariat, monitors, grups de classe, etc...) a més de la recerca de recursos humans i materials suficients.

El suport, una vegada més, de l'Instituto Español de Emigración, de l'ICE de la Universitat de Girona i de la Fundació Serveis de Cultura Popular permet iniciar aquest cinquè any de vida de la Samba Kubally. D'altra banda, la signatura d'un conveni de col·laboració entre GRAMC i l'Ajuntament de Santa Coloma de Farners (febrer de 1993) permet formalitzar la utilització d'uns locals específics i l'establiment d'un marc de diàleg i de col·laboració que, poc a poc, s'aprofundeix sensiblement i s'emplena de profitós contingut. (El canvi d'autoritats municipals al govern del consistori colomenc, fruit de les eleccions municipals de l'any 1991, amb el consegüent canvi del tarannà de l'administració local envers la Samba Kubally ha situat les coses en el terreny on haurien d'haver estat sempre: el del diàleg i la col·laboració mútua per tal de millorar la qualitat de vida i el benestar social de tota la ciutadania colomenca). L'Assemblea General anual de socis de GRAMC fa, una vegada més, una aposta per la Samba Kubally i per primera vegada l'Escola compta amb un equip mínimament remunerat (a temps total o parcial) que comparteix les responsabilitats del projecte amb la resta del voluntariat.

Malgrat tot, els onze programes inicials descrits abans només representen la concreció d'un projecte formatiu que

dibuixa en el pla de les intencions, el futur de l'experiència: encara, però, no serà possible, aquest curs, posar en marxa més enllà d'un 40% dels programes i de fer modestos assaigs amb alguns altres. Això no obstant, representa un any de canvis importants que han de millorar els aspectes organitzatius (les tradicionals pràctiques assembleïstes del voluntariat i la confusió dels espais formatius, d'acollida i de l'Assemblea Local de GRAMC donen pas a una mínima ordenació dels espais d'intervenció, a una concreció de les responsabilitats de cadascun dels participants i a un registre i una avaluació de les activitats del projecte) i també els pedagògics (a partir dels programes citats s'intenta recuperar la frescor dels inicis, assajar, cercar...). Canvis òbviament necessaris, però que, per alguns voluntaris d'última hora representen inútils i traumàtiques sacsejades que provoquen més perjudicis que no beneficis a l'experiència... I així una reflexió sobre el paper del voluntariat, sobre el seu perfil ideal i sobre la mateixa viabilitat de la Samba Kubally es reproduïx per enèsima vegada...

Ja a l'acabament del curs se'ns comunica que el Consell d'Europa (Europa ja finançava el programa d'educació sanitària i consumerista dirigit a dones senegambianes de la Samba Kubally) ha seleccionat la Samba Kubally-GRAMC com una de les experiències europees presents en la reunió d'experts d'aquesta institució que se celebra a Berlín (del 16 al 18 de juny) per tal de tractar el

tema «Combatre el racisme i la xenofòbia: accions pràctiques a nivell local». Aquest nou reconeixement internacional contrasta, una vegada més, amb l'actitud de les nostres autoritats en matèria de política de formació d'adults: celebrem el cinquè aniversari de la Samba Kubally —i després el sisè— sense haver rebut ni un duro de l'Administració autonòmica pels nostres projectes educatius. No només això: sense haver abandonat el tradicional menyspreu institucional i l'encara avui inexplicable manca de reconeixement a l'experiència catalana més emblemàtica en matèria de formació de treballadors estrangers extracomunitaris.

Durant aquest últim curs (1993-94) i a partir dels recursos econòmics i humans disponibles, el projecte s'ha desenvolupat fins on ha estat possible... Actualment, fent un breu resum podem assenyalar que:

- S'ha consolidat el taller de confecció de vestits, amb una participació de 17 dones (14 de Gàmbia, 1 de Senegal, 1 del Marroc i 1 de Catalunya) i malgrat els problemes derivats de la manca de regularitat pel que fa a l'assistència i de l'abandonament definitiu d'algunes alumnes (només 7 de les quals varen finalitzar el curs) motivats pel canvi de residència (que va afectar 9 dones) i la maternitat (un total de 5 embarassos durant el curs), després d'aquests dos anys un grup de 6 dones estan en condicions d'incorporar-se a un projecte de co-

mercialització dels productes que es confeccionen al taller.

- S'ha mantingut el servei de guarderia annex que, amb la col·laboració d'unes 15 alumnes en pràctiques dels estudis de Puericultura de l'IES de Santa Coloma, ha permès l'assistència de 8 nenes i nenes més petits de 3 anys. Paral·lelament s'ha actualitzat el cens d'infants fills d'immigrants residents a la vila malgrat que no s'ha avançat en l'estudi de la seva situació pel que fa al desenvolupament.
- Continua el curs de formació de monitors i líders associatius amb una participació de 6 alumnes (2 gambians, 2 marroquins, 1 senegalès i 1 indi). El curs ha permès conèixer, amb un cert rigor, els dèficits dels participants en matèria de coneixements bàsics instrumentals i la necessitat d'elaborar una programació individualitzada en aquest aspecte de la seva formació.
- S'ha tornat a revitalitzar l'Aula Cultural amb xerrades, exposicions, visites i sortides, intercanvis, festes interculturals, etc... i s'ha mantingut una intensa activitat de sensibilització intercultural (només aquest curs, monitors de la Samba Kubally han participat en un total de 21 activitats —xerrades, taules rodones, jornades, cursos, etc— arreu de Catalunya i d'Espanya).
- S'ha mantingut un equip d'acollida

per tractar qüestions relatives a habitatge, informació i tramitació de documents, informació i gestions prop dels serveis socials i educatius locals.

- I, naturalment, han continuat les classes de conversa, d'alfabetització i de post-alfabetització amb un total de 46 participants: 35 homes (15 del Marroc, 19 de l'Àfrica negra —Senegal i Gàmbia, grup majoritari, i Mali— i 1 de Punjab-India) i 21 dones (1 del Marroc, 1 de Catalunya i 19 de l'Àfrica negra —Senegal, Gàmbia i Burkina Faso).

L'assistència, doncs, continua essent d'una cinquantena de participants adults i de prop de deu nens i nenes. En aquests sis anys, però s'ha pogut observar un canvi important pel que fa a l'origen de l'alumnat (només en relació als homes): si els gambians eren el col·lectiu majoritari durant els primers anys, actualment aquest lloc és compartit amb els marroquins. Els asiàtics (Bangladesh, Pakistà, Punjab i Caixmir-India) sempre han estat un grup testimonial.

La Samba Kubally, juntament amb altres assemblees locals de GRAMC, ha continuat col·laborant en l'experimentació de materials didàctics i escolars per a l'ensenyament del castellà i del català com a segones llengües, l'educació sanitària i la formació en temes de documentació a immigrants africans i les seves famílies. Com en

tants altres temes, la manca de recursos no ha permès encara sortir del pla de les bones intencions.

Voldríem destacar també la millora de l'ambient de col·laboració que es produeix aquest curs entre l'Escola i el seu entorn local —Ajuntament, Serveis Socials, Àrea Bàsica de Salut, centres educatius, etc.— i la participació en les activitats que realitzen les Escoles Associades de la UNESCO, especialment una intensa cooperació amb l'Escola Joan Pelegrí de Barcelona que, mitjançant una mena d'agermanament solidari, ha col·laborat moltíssim en diferents activitats i programes de la Samba Kubally oferint recursos materials i relacions fraternals amb els seus professors i alumnes.

Assenyalarem finalment que, després de sis anys, la Samba Kubally encara té una importantíssima assignatura pendent: augmentar i consolidar una xarxa de voluntariat local que tiri endavant els seus projectes... i en general que faci front als reptes inherents a la presència al municipi d'aquests migrants. Malgrat que aquest és un tema on, naturalment, l'última paraula sempre la

tindrà el poble de Santa Coloma i, especialment, la joventut i els sectors més progressistes de la vila.

El futur

Potser hauríem de deixar aquesta pàgina en blanc.

Volem, però, apuntar aquí una reflexió final, en forma d'interrogant, en aquest cop d'ull que hem fet per la història de la nostra experiència:

Ha plogut molt des d'aquell agost d'ara fa sis anys que la Samba Kubally va començar a caminar (fins i tot ha plogut bastant des de la publicació del cèlebre i celebrat *informe de Girona: cinquanta propostes sobre immigració*). Agraïdi o no el camí fet, amb els encerts i errors del caminant, està fet... L'interrogant és ben senzill: On porta aquest camí? Quin futur té la Samba Kubally dependent sempre del voluntariat, de la caritat institucional i del menyspreu de casa?. Potser sí que, després de sis anys de cercar respostes infructuosament, hauríem de deixar aquesta pàgina en blanc...

A manera d'avaluació

Un dia a la Samba Kubally

«... Avui és dilluns. Encara no són les tres de la tarda i les portes del Casal Cultural de Santa Coloma s'obren de bat a bat. Costa obrir aquests grans porticons de fusta tant com fer acostar els vilatans colomencs als espais del Casal on trobaran l'Escola d'Adults, l'Escola de Música o la Samba Kubally.

Els primers a entrar al gran casalot, són unes dones africanes de la Samba Kubally. A poc a poc, durant més de vint minuts, s'acosten i entren les mares amb els seus cotxets. El guirigall està garantit: Hola, bona tarda, com estàs? Hоторanta? Buenas tardes. Karinkó. Ça va? Salam aleikum...

Les noies de tercer de Puericultura de l'Institut van col·locant les boses amb els biberons de cada infant al seu lloc. Discuteixen amb les mares mig en català mig en castellà i, amb l'ajuda d'alguna traductora, concreten a quina hora els toca menjar. Les joves puericultores queden bocabadades davant la lògica resposta de les mares: «Quan el nen tingui gana...» Comença a fer-se present el conflicte cultural. Com sempre caldrà escoltar moltíssim, parlar sense pressa, ja que cal arribar a un acord. Es parla amb cada mare per saber quan ha estat l'última vegada que el nen ha menjat. Es convé una hora per donar-li el biberó. Quan falta encara una estona per l'hora convinguda, una de les mares des de l'aula taller sent plorar el seu fill, s'aixeca de la màquina

Què fem a la Samba Kubally? Com ho fem?. Si no una descripció detallada intentarem d'oferir alguns elements que ajudin el lector o la lectora d'aquestes pàgines a conèixer alguns aspectes de la vida quotidiana de la Samba Kubally.

L'Anna, monitora i coordinadora pedagògica de l'escola al llarg d'aquest últim curs, ens explica així el dia a dia de l'Escola:

de cosir, va cap a l'aula guarderia i molt educadament indica a les noies que ja li poden donar el biberó. Els plors de l'infant evidencien que, amb independència d'allò que digui el nostre rellotge, el nen té gana. I si tenim el biberó a punt, quina raó justificaria, sembla que ens vol dir la mare amb els seus ulls vius, no donar-li el menjar? Tornem a començar...

En Hamidou, mentrestant, ha dibuixat a la pissarra el patró d'una camisa. És la peça de roba que avui tallarem i cosirem. El nostre monitor de costura ens ha reservat també una sorpresa: tenim teles noves que hem pogut comprar amb l'ajuda econòmica que ens han ofert els companys de l'Escola Joan Pèlgrí, diners recollits durant la Campaña de Solidaritat amb la Samba que han realitzat durant aquest curs. El que més ens agrada a totes són els estampats de les teles que hem comprat a l'Amadou, que les ha portat de Dakar.

El monitor, explica en mandinga, sara-holé, fula i castellà la feina que s'ha de fer, remarcant com es diu cada peça de roba en castellà. Mentre les dones van treballant enmig de comentaris i rialles, a partir de la conversa espontània, vaig rectificat els errors de llenguatge, recordant les estructures lingüístiques que vam treballar el divendres a la classe de conversa, contestant les preguntes que sorgeixen d'aquí i d'allà —com es diu això o allò en català i en castellà— fent preguntes, motivant la conversa, estimulant l'expressió de tot el grup...

La tarda passa molt ràpida, són tres quarts de sis i s'ha de recollir tot. Les dones comencen a marxar, és hora d'anar a buscar els nens més grans a l'escola. El comiat és igual d'afectuos i agradable que les salutacions de l'arribada, hi torna a haver un gran xarbescat, es barregen, s'intercanvien adéus en diferents llengües. No cal saber tots els idiomes, totes sabem el que ens volem dir: adéu-siau i fins dimecres!

A partir de dos quarts de set, estic a la sala de professors. El telèfon de la Samba comença a trucar. Primer un grup d'estudiants de Treball Social volen informació sobre l'escola. Després truquen des de la UAB i concertem una trobada amb alumnes de Ir. de Pedagogia. L'assistent social s'interessa per una família, necessita informació per tramitar un ajut. També m'informa del termini per demanar beques pel menjador escolar.

Entra un noi gambià. Ens coneixem de vista però no ve a les classes. Es presenta i em pregunta si li podríem explicar una carta que ha rebut del Ministeri de Treball. Li dic a en Toni, un company del GRAMC i li llegeix la carta i li explica el contingut. Continuen xerrant de la feina...

Cap a tres quarts de vuit, comencen a arribar els primers companys africans. Les classes comencen a dos quarts de nou, però alguns vénen abans per consultar alguna cosa referent a documentació, habitatge... o simplement per fer

petar la xerrada abans de començar. Tots els temes que han anat sorgint durant la tarda es comentaran el dimecres durant la reunió del GRAMC.

Des de les vuit fins a dos quarts de nou van entrant els voluntaris-monitors i els alumnes. Les salutacions són igual d'efusives i multiculturals i les encaixades de mans, obligatòries, s'estenen a alguns alumnes de l'escola d'adults municipal que a aquesta hora fan anglès, graduat escolar o català.

El grup de neoelectors està treballant amb la Gemma un dels textos de la «Guía didáctica para trabajadoras y trabajadoras extranjeras», que motiven molt els alumnes i els inciten a la conversa, ja que toquen la seva realitat quotidiana. També es treballa la gramàtica segons va sorgint, lligada al vocabulari o a les expressions, (concordança gènere-nombre, articles...).

El grup d'alfabetització és petit, són quatre. Avui ha vingut la Kany i, per tant, hi són tots. Abans de començar fan petar la xerrada per reforçar la conversa tot i que ja dominen força el castellà a nivell oral. Avui treballen les síl·labes travades, a nivell oral i escrit.

A la taula llarga del costat hi ha un petit grup que fan castellà, amb la Montserrat: són tres nois amb formació universitària en els seus països d'origen i estan seguint un llibre de castellà per a estrangers. Un cop han acabat la lectura que fan s'interessen pel català i la Montserrat els pre-

para algunes activitats de conversa en català. Els nois segueixen força bé.

Els alumnes que estan a la classe de conversa, mig amb signes i amb l'ajuda d'un traductor que en sap un xic més que els altres discuteixen amb Guillermo, el monitor que els ajuda, perquè a l'estiu se'n va a Burkina Faso i no a Gàmbia o al Marroc, ja que la majoria d'ells són d'aquests països. El tema ha donat per fer una bona estona de conversa. S'acaba la classe fent una mica d'escriptura a partir del nom dels països que han sortit a la conversa.

Els últims en acabar avui la classe són els integrants del grup de monitors que s'han engrescat discutint sobre els governs de llurs països —Senegal, Gàmbia, el Marroc, l'Índia— i fan comparacions amb l'Estat espanyol. La conversa ha sorgit a partir de la possibilitat, que hem començat a tractar, de dissenyar algun projecte de cooperació amb llurs països i o poblacions d'origen. El tema, molt desafiant, continua obert i segurament el tindrem sobre la taula en moltes ocasions...

Són dos quarts d'onze de la nit quan en Bully tanca les portes del Casal Cultural. Un dia més som els últims en sortir. Els companys africans s'han de llevar de bon matí i el comiat a peu de porta és ràpid. S'intercalen els habituals fins a demà, masalama, bona nit... i la boira colomenca ens farà l'última abraçada abans de deixar enrera un dia més de la vida de la Samba Kubally...»

Com avaluem la feina feta a la Samba Kubally? Al llarg d'aquests sis anys (i, especialment, després de la concessió del Premi «Miguel Hernández») parlar dels resultats **escolars** de l'experiència amb la gent més directament implicada ens ha portat sovint a viure una certa sensació de frustració... Malgrat que encara no s'ha fet mai una avaluació rigorosa i en profunditat de les seves activitats formatives —ni tan sols hem pogut comptar amb una memòria acadèmica fins a la realitzada el curs 1993-94—, l'opinió de molts dels participants destil·la una gran insatisfacció envers la feina feta i un munt d'interrogants sobre la seva utilitat i conveniència. Alguns dubten fins i tot que des de la Samba Kubally es pugui parlar pròpiament d'**escola**, d'**educació** o de **formació** i, encara menys, d'un **espai de recerca de models innovadors en matèria de formació d'immigrants africans** tal i com, profusament, s'ha descrit l'experiència. Altres pensem que només el fet que puguem parlar aquí dels sis anys de vida de la Samba Ku-

bally és una gran victòria política, però també, especialment, pedagògica de la gent que ho ha fet possible. O, dit d'una altra manera: haver sobreviscut ha estat el mèrit més rellevant d'aquesta experiència... Quin valor té, pedagògicament parlant, la Samba Kubally? Què és allò que li ha donat renom, prestigi, premis i guardons i, a la vegada, càstigs i excomunionis?. Les respostes a aquests i a altres interrogants similars no són senzilles.

Creiem crec que dia rere dia, i segurament que amb moltíssims errors i mancances, des de la Samba Kubally hom ha cercat un coneixement mutu, una relació solidària, una lluita compartida per la millora de les condicions de vida dels participants, una emergència de líders-mediadors dels propis col·lectius que facilitin la cessió de poder, la recuperació de la Paraula... I, especialment, s'ha alimentat un debat, un exemple, una recerca, una voluntat, una utopia que ens ha servit a tots plegats per caminar...

A la recerca d'un model d'intervenció en matèria de formació de treballadors estrangers

El bagatge de les «Sambes Kuballys»

Creiem que la Samba Kubally ha tingut la virtut d'anar posant sobre la taula un bon nombre de temes relacionats amb l'acollida i la formació de treballadors estrangers extracomunitaris que, tard o d'hora, algú, des de la pedagogia social, havia de posar. Ens referim a temes i necessitats com, per exemple, aquests:

- **Disposar de models d'intervenció** amb una decidida voluntat d'anticipació i prevenció. Necessitem materials específics, però, encara més, necessitem revisar i reelaborar criteris i estratègies... I això vol dir assajar, i equivocar-se, i esmerçar recursos, i avaluar... D'aquí l'important paper de les administracions implicades, però també de la universitat i de la societat civil (fundacions, entitats, ONG's en general) i especialment de les associacions d'immigrants. D'aquí, doncs, la necessitat de la recerca i del suport institucional a la recerca, en un marc de participació àmplia i plural.
- **Desescolaritzar la formació:** des de l'espai fins al calendari, des de les metodologies fins als materials didàctics i escolars,... (Si un dels pecats de l'educació d'adults oficial a casa nostra ha estat l'equiparació d'aquest àmbit educatiu amb el règim ordinari de l'educació general bàsica, un pecat encara més greu seria, en el nostre cas, ignorar alguns principis bàsics de l'educació intercultural).
- **Precisar els límits del voluntariat** i, no cal dir-ho, distingir-lo del voluntarisme, a l'hora de consolidar equips de treball pedagògic informats d'una certa coherència ideològica i metodològica.
- **Treballar el tema de les actituds dels professionals i, en general,**

dels participants, en els projectes formatius en un medi multicultural.

La llista podria ampliar-se extraordinàriament...

Durant els últims anys moltes altres «Sambes Kuballys» han treballat de valent per tal de donar respostes als reptes que, des de la formació, ens planteja l'augment progressiu de la immigració dels països del Sud. No partim ja, doncs, de zero: el bagatge d'aquestes experiències és un capital que hom hauria de tenir en compte a l'hora de cercar models d'intervenció, útils i innovadors en aquest àmbit formatiu.

En aquesta línia oferim a continuació, sintèticament, les aportacions de Samba Kubally-GRAMC —en algun cas amb la col·laboració de la Fundació SERGI— en tres temes específics i, per a nosaltres, fonamentals a l'hora de pensar les intervencions educatives: els pressupòsits teòrics, les estratègies i els espais d'intervenció.

Els pressupòsits teòrics: els immigrants africans davant la formació

Aquest és un decàleg de qüestions conegudes però que convé recordar:

1. Han vingut per viure i treballar, no pas per estudiar: els seus interessos no

són d'assistir a cursos sinó de guanyar-se la vida i de sobreviure als desafiaments d'una nova, complexa i difícil situació. Això vol dir que tota intervenció formativa ha de partir de la vida i del treball dels participants si no vol veure's reduïda a un didactisme inútil i injustificat.

2. Tenen necessitats molt més importants que no d'acréixer el seu nivell d'instrucció. Per això, la formació ha d'integrar-se a l'acollida: la formació, com a estri que els faci capaços de sobreviure, de desenvolupar noves capacitats, de viure i treballar amb dignitat, de millorar la qualitat de llurs vides, de prendre decisions fonamentades, de dialogar amb la societat d'acollida i de participar en el seu desenvolupament i de continuar aprenent. Dit d'una altra manera. l'acollida, com a acompanyament solidari, ha de tenir un caràcter essencialment formatiu si no vol veure's reduïda a qualsevol forma de caritat o beneficència. I una altra evident constatació: les intervencions formatives no poden adreçar-se només als immigrants sinó també, especialment, a la societat que els acull.

3. Si les necessitats bàsiques d'aprenentatge i els interessos dels diversos col·lectius són diferents és lògic de pensar que han de ser satisfetes a través de sistemes, metodologies i materials diferents. L'aprenentatge de la llengua —almenys en un nivell de supervivència comunicativa— junt amb la formació sanitària i consumerista —especial-

ment les dones—, la formació en matèria de documentació —els «papers»— relacionada amb la realitat quotidiana de l'immigrant —especialment els homes— i tota mena de materials i intervencions adreçats a informar i sensibilitzar la societat d'acollida ens semblen programes prioritaris pel fet que són indispensables. Les metodologies psico-socials són, en general, al nostre parer, les més adequades.

4. No podem parlar, des de l'acollida-formació, d'africans i africanes, sinó d'una gran varietat de col·lectius cada un dels quals ha de ser conegut i tractat específicament.

5. Tenen uns coneixements, una habilitat de raonament, unes destreses i uns valors per respondre als reptes d'un medi molt diferent del que ara els envolta. D'aquí que satisfer les seves noves necessitats d'aprenentatge i situar-los en condicions de beneficiar-se de les oportunitats educacionals implica tenir en compte, respectar el seu bagatge lingüístic, cultural i espiritual, a partir del qual construir els aprenentatges, i no pensar que partim de zero.

6. La dona, que viu especialment els canvis produïts pel fet migratori, és el principal grup de risc. La seva exclusió de la vida social i econòmica representen, a més, un greu handicap per al desenvolupament dels seus fills. La prioritat més urgent és d'assegurar el seu accés a l'educació.

7. La formació en llengua materna re-

força la identitat, la pertinença a la pròpia herència cultural i l'autoestima. Ja que no ens és possible d'adoptar-la en els processos formatius, es fa imprescindible comptar amb monitors i monitores dels propis col·lectius, els quals, a més, són d'una extraordinària utilitat en el treball de conflictes i en les tasques de mediació intercultural.

8. Educar ciutadans i ciutadanes de segona no és cap ganga. Mentre les polítiques migratòries mantinguin aspectes que atemptin en alguna mesura contra la dignitat de la persona humana, l'educació hi té ben poc a dir. Mentre, per exemple, l'obtenció o la renovació de la documentació per formalitzar la residència i el treball o per reagrupar els membres d'una família sigui un calvari administratiu que sols acumula por i inseguretat en l'immigrant, parlar d'integració social o desbrossar camins vers una educació en i per una societat intercultural és una empresa que sempre estarà condemnada al fracàs. L'educació, doncs, ha de ser una eina per retornar la categoria de ciutadans a les persones immigrades, per treballar pel reconeixement dels seus drets civils, per lluitar contra tota mena de discriminació i exclusió, per veure reconeguda la diversitat alhora que s'eradica la desigualtat, per enfrontar-se a qualsevol mostra de xenofòbia i racisme. Descobrir el caràcter polític de l'educació, del qual deriva la impossibilitat de neutralitat, és previ a l'anàlisi de mètodes i tècniques i esdevé imprescindible per enfocar correctament les intervencions formatives.

9. No treballem preocupats tant per la formació dels immigrants com per la construcció d'una societat intercultural. Per això, abans que res, cal treballar dia a dia en la construcció d'una cultural comunitària i institucional de la solidaritat.

10. Paulo Freire ens diu que «ningú no educa ningú, ningú no s'educa ell sol, les persones s'eduquen en comunió mediatitzades pel món». Per això i per no reproduir les relacions de domini i dependència presents entre els membres de la societat d'acolliment i els immigrants, el gran tema de la formació és el canvi d'actituds i valors de l'educador.

Aquest decàleg es pot resumir en dues recomanacions a l'educador:

- **El monitor, el mestre, l'educador ha de ser fonamentalment un enamorador**, com diu Orlando Pineda, educador popular nicaragüenc.
- **L'educador ha de ser, a més d'un bon tècnic, un militant dels drets humans, de la solidaritat i dels principis i valors de l'educació intercultural.** Dit d'una altra manera: ha de ser un bon professional de l'educació i un compromès reformador social, un «intel·lectual transformador», com l'anomena H.A. Giroux.

Les estratègies. Programa pilot d'accions integrades d'acolliment i integració social d'immigrants africans i de les seves famílies.

Aquesta proposta, elaborada per GRAMC i SERGI (febrer de 1993), s'emmarca en l'«Informe de Girona: 50 propostes sobre immigració» i en els resultats de l'avaluació de la Samba Kubally i de la resta d'experiències tutoritzades per GRAMC. Sintetitzem aquí només l'apartat corresponent a les estratègies del programa...

Estratègia global

- Intervenir educativament en les dues comunitats.
- Acceptar i potenciar la diversitat i lluitar contra la desigualtat.
- Elaborar models d'intervenció innovadors a partir de la investigació-formació-acció.
- Prioritzar la formació de monitors i líders associatius.
- Reivindicar la ciutadania des de la diversitat.
- Actuar a primera línia (GRAMC) i a segona línia (SERGI) mitjançant accions integrades.

Estratègies específiques:

- **Accions per afavorir el coneixement funcional de la llengua i la cultura:** Elaboració de programa-

cions i de materials didàctics i escolars per a l'ensenyament del castellà i del català com a segona llengua i per a l'alfabetització; realització de cursos bàsics d'ensenyament d'aquestes dues llengües i d'alfabetització i realització de cursos de perfeccionament en el marc de la formació de monitors i líders associatius dels propis col·lectius.

- **Accions dirigides al foment de la integració social:** Obertura d'una xarxa de Casals Interculturals, centres d'acollida, promoció de la salut, atenció al desenvolupament dels menuts de menys de 2 anys, seguiment escolar de la mainada escolaritzada i animació del temps lliure infantil de tots els menors de 16 anys; formació de monitors i líders associatius dels propis col·lectius i creació i consolidació d'associacions mixtes (no monoculturals); realització de cursos d'àrab per a nens i nenes marroquins a càrrec de monitors marroquins com a activitat extraescolar a les pròpies escoles; promoció d'activitats culturals interculturals i acció socio-educativa en el grup majoritari i desenvolupament comunitari intercultural.
- **Accions dirigides a la formació, informació, documentació i investigació aplicada en matèria d'interculturalitat:** Escola d'Estiu sobre Interculturalitat; seminaris dirigits a la formació dels professionals d'atenció directa; consolidació d'un fons

bibliogràfic i documental sobre interculturalitat; elaboració de materials curriculars i mòduls de formació del professorat sobre educació intercultural; creació d'un centre d'informació i sensibilització contra el racisme i la xenofòbia i investigació aplicada en matèria d'interculturalitat.

- **Accions dirigides a la cooperació pel desenvolupament dels països d'origen:** Agermanaments, projectes de cooperació amb ONG's dels països d'origen i xarxes europees i intercanvis formatius per a la promoció del desenvolupament.

Els espais d'intervenció. Els casals interculturals de GRAMC: un model integrador de l'acolliment i la formació

La necessitat de disposar d'uns espais d'acolliment, de formació i de trobada intercultural és palesa per a Samba Kubally-GRAMC des de sempre. La tendència actual a separar les classes de les altres activitats té dos efectes perversos. escolaritzar «bancàriament» la intervenció formativa reduint-la a una mera instrucció, i fer de l'acolliment una pràctica assistencial i caritativa desconnectada de la formació i de la cooperació solidària. Tot plegat, a més, impedeix un veritable diàleg intercultural i intercomunitari.

Els Casals Interculturals de GRAMC, doncs, haurien de representar un model integrador de la informació, la orientació, l'assessorament, la formació, l'aplicació dels aprenentatges socials, la recerca i també el diàleg intercultural, de la convivència, de la pràctica de la solidaritat, de l'ocupació del temps lliure, de la preparació i celebració de festes, de la facilitació de l'emergència de les necessitats formatives dels treballadors estrangers i de les seves famílies, dels monitors dels propis col·lectius i dels col·laboradors voluntaris, dels professionals implicats en les intervencions i de la comunitat local en el seu conjunt.

Haurien de ser, doncs, espais oberts a tothom (caldrà signar convenis de col·laboració amb els ajuntaments, consells comarcals i altres administracions, institucions o entitats, per tal de disposar de locals públics i d'un ajut per als monitors dels Casals, manteniment, materials, activitats, etc.), potser amb activitats específiques per a dones-infants-joves-adults, gestionats per l'Assemblea Local de GRAMC i tutoritzats per un equip intercultural coordinat per una persona responsable que, idealment, hauria de mantenir una dedicació plena o parcial (un mínim de mitja jornada) mínimament renumerada. Mitjançant convenis amb l'ajuntament o altres institucions públiques o privades, haurien de fer servir sempre equipaments públics —evitant així la ghettització— i disposar d'un pressupost bàsic per atendre les seves activi-

tats. Haurien, finalment, de relacionar-se i col·laborar amb les entitats, els grups, col·lectius i serveis comunitaris de la seva àrea.

En principi, tots els Casals Interculturals de GRAMC mantindrien una oferta formativa comuna —que rendibilitzaria els recursos globals de l'Associació— concretada en vuit programes o activitats:

- Cursos d'aprenentatge del català i del castellà com a segones llengües.
- Programes d'educació sanitària i consumerista.
- Taller de documentació.
- Xarxa d'intercanvi de coneixements.
- Programa de formació de monitors i líders associatius dels propis col·lectius i col·laboradors voluntaris.
- Servei d'acollida (recepció de problemes, consultes, orientació per resoldre els temes presentats, en contacte amb la formació).
- Programa d'esplai (excursions, trobades, esports, jocs, festes, tèx).
- Programa de seguiment del desenvolupament dels fills dels immigrants (especialment de 0 a 6 anys).

I una altra, específica de cada Assemblea Local en funció dels seus recursos humans i materials i de la seva realitat. A títol indicatiu, però, sembla que els tallers d'acondicionament i millora d'habitatges i de reparació de vehicles, de preparació de festes, de confecció de vestits i d'elaboració d'artesanía i de coneixement de l'entorn són dels més prioritaris.

Finalment, els Casals Interculturals de GRAMC, haurien de potenciar l'extensió i dinamització de l'Associació, la comunicació entre els socis i l'emergència d'associacions i grups de treball interculturals.

Per a més informació, ens podeu trobar a:

E.A.A. SAMBA KUBALLY
Sant Sebastià, 93
(17340) Santa Coloma de Farners
Tel. (972) 84 23 65

GRAMC
Plaça Lluís Companys, 7
(17003) Girona
Tel. (972) 21 30 50
Fax (972) 21 37 17

Nota final d'urgència

trobadada intercultural i a l'acollida dels immigrants.»

Un guardó més que obre un nou curs —el setè— als solidaris vents de la utopia que, des d'aquells dies de l'agost de 1988, no han parat de bufar des de les terres gironines escampant arreu el record d'aquell treballador gambià desconegut que es deia Samba Kubally.

Un guardó que, en certa manera, clou també una etapa ben concreta de la Samba Kubally, ja que, conseqüent amb les decisions adoptades en les darreres assemblees de GRAMC, la Samba Kubally vol deixar de ser un espai preferentment de formació «escolaritzada» per convertir-se en el primer Casal Intercultural de GRAMC, seguint el model que acabem de definir en les pàgines anteriors.

Una vegada més, la Samba Kubally se situa en la punta de llança de la innovació i de la recerca de models. Si quan va començar aquesta experiència, a Santa Coloma de Farners no hi havia Escola d'Adults, avui ja n'hi ha i, per tant, encara té menys sentit mantenir i reforçar una doble escola de formació d'adults al poble, ja que això aniria en contra del desig i de la voluntat de treball interculturals de la Samba Kubally i de GRAMC (institució que tutoritza l'experiència). Hom ha volgut sempre des d'aquestes dues instàncies (malgrat les opinions d'algun alt funcionari de Benestar Social) crear i facilitar la consolidació d'aquelles estructures socials

Ja redactat aquest treball ens arriba la notícia que la Samba Kubally ha estat guardonada amb el Memorial per la Pau «Josep Vidal i Lletcha». El premi, de mig milió de pessetes, promogut per l'Associació «Josep Vidal» s'ha concedit els últims deu anys com a suport a persones, grups o campanyes dedicades a la defensa de la pau, el desarmament i l'ecologia, i ho rep enguany l'Escola colomenca «per la seva aportació a la

i territorials que possibilitin l'enriquiment d'una convivència intercultural. Per tant, previsiblement aquest curs serà el del traspàs de l'Escola Samba Kubally al Casal Intercultural Samba Kubally...

Això no pressuposa un abandonament de les responsabilitats educatives de la Samba Kubally. Es tracta simplement que cadascú faci la seva feina. I si l'Escola d'Adults de Santa Coloma de Farners té dificultats específiques amb aquests nous alumnes que li traspasarà la Samba Kubally, el Casal Intercultural estarà sempre disposat a la col·laboració (mitjançant grups específics d'acollida per a nous alumnes que no coneixen el català ni el castellà, tutories i classes de reforç als alumnes amb dificultats per seguir els currículums formatius de l'Escola d'Adults, formacions específiques que l'Escola d'Adults no està en disposició d'oferir, etc.), però ha arribat l'hora de forçar, si cal, les estructures educatives d'adults públiques del nostre país a fi que assumeixin la seva tasca i ho facin amb respecte a la diversitat i amb la qualitat suficient.

Com una crisàlide que es transforma en papallona, la qual cosa li permet, malgrat la seva fragilitat, de volar més alt, l'Escola Samba Kubally vol esdevenir el Casal Intercultural Samba Kubally per així seguir lluitant, amb noves estratègies i prioritats, en la mateixa lluita de sempre: eradicar l'exclusió de qualsevol mena, arrencar les actituds racistes i xenòfobes de socarrel, facilitar que qualsevol ésser humà pugui realitzar amb dignitat i plenitud de drets cívics, polítics i socials el seu projecte de vida al lloc on decideixi fer-ho, i fer de la solidaritat intercultural l'eina bàsica de construcció d'una nova societat en la qual hi capiguem tots amb una veritable igualtat de possibilitats de desenvolupament personal.

Si, com ens recorda Freire, l'educació és un acte d'amor i, per tant, un acte de coratge, per sobre dels immaculats discursos pedagògics, a Santa Coloma de Farners tenim una experiència educativa que no podem permetre que se'n mori d'inanició. Si més no, pel deute que tots tenim amb els i les «Sambes Kuballys» que han col·laborat i encara col·laboren a fer aquest petit país com és i hauria de ser.

ÍNDEX

• NOTA (NECESSÀRIA) PER AL LECTOR:	5
• UN COP D'ULL PELS SIS ANYS	
D'HISTÒRIA DE LA SAMBA KUBALLY	7
Uns experiència filla de la solidarida...	7
Els inicis	9
Els problemes i les respostes	11
El Premi «Miquel Hernández»	14
El reconeixement internacional i la crisi d'identitat: les dues cares de la moneda	16
Curs 1992-93: Projecte salvem la Samba Kubally!	17
Els objectius generals del projecte	22
El futur	26
• A MANERA D'AVALUCIÓ	27
Un dia a la Samba Kubally	27
• A LA RECERCA D'UN MODEL	
D'INTERVENCIÓ EN MATÈRIA	
DE FORMACIÓ DE TREBALLADORS	
ESTRANGERS	31
El bagatge de les «Sambes Kubally»	31
Els pressupòsits teòrics: els immigrants africans davant la formació	32
Les estratègies. Programa pilot d'accions integrades d'acolliment i integració social d'immigrants africans i de les seves famílies	34
Els espais d'intervenció. Els casals interculturals de GRAMC: un model integrador de l'acolliment i la formació	35
• NOTA FINAL D'URGÈNCIA	39

TÍTOLS PUBLICATS

- 1. TRAJECTE LABOR** és una cooperativa d'educadors especialitzats que pretén la reestructuració de la personalitat dels joves, a través de la convivència i la participació social.
- 2. CENTRE DE FORMACIÓ I PREVENCIÓ DE MATARÓ** actua en el camp de la prevenció i la reinserció social de joves inadaptats. Opta per acollir activament la demanda concreta de cada noi i noia que s'hi adrecen.
- 3. MOVI D'A, Moviment d'Aturats del barri de La Mina, de Sant Adrià de Besòs,** és una associació que té per objectiu l'ocupació juvenil. Pretén, la integració dels joves al món laboral i a la societat on viuen.
- 4. LA VOLA** és una entitat que treballa en el camp de l'educació ambiental. Pretén que la societat, i en especial l'escola, participi activament en la solució dels problemes del medi ambient.
- 5. FUSTALL** és una associació que treballa en la formació i en la inserció social de nois amb problemes de fracàs escolar, en atur, propers al món de la delinqüència i la drogedependència.
- 6. MOVIBAIX** és un moviment educatiu en el temps lliure infantil i juvenil del Baix Llobregat. Ofereix serveis als centres d'esplai i als ajuntaments de la comarca amb un caràcter de servei públic.
- 7. EDUCACIÓ D'ADULTS A LA PERONA.** Una experiència compromesa en la transformació de les deplorable condicions de vida de la comunitat gitana de La Perona, un barri de barraques desaparegut a Barcelona.
- 8. AULA-TALLER CRUÏLLA** és un servei que s'adreça a nois i noies dels barris barcelonins de Ciutat Meridiana, Torre Baró i Vallbona, que han deixat l'escola i no treballen.
- 9. CEPA** (Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius). Associació ecologista, científica i independent, que es proposa dotar d'una cobertura tècnica els grups de base i els moviments populars que es proposen promoure la defensa del medi i de la qualitat de vida.
- 10. ESCOLA D'ADULTS LA VERNEDA—SANT MARTÍ** és un centre educatiu amb un projecte pedagògic i social definit: públic, pluralista i participatiu, integrat en el barri. Actua en la línia del que s'anomena desenvolupament comunitari.
- 11. CASAL DELS INFANTS DEL RAVAL** és un servei que té com a objectiu proporcionar als nens i nenes del barri del Raval de Barcelona l'esbarjo, l'educació i d'altres condicions de vida de què estan mancats però als quals tenen dret.
- 12. EXPERIÈNCIES D'ALFABETITZACIÓ.** Tres col·lectius d'alfabetització —d'Osona, Castelldefels i La Mina— posen en comú les seves experiències i hi reflexionen conjuntament.
- 13. CLUB INFANTIL JUVENIL BELLVITGE** és una entitat pionera en l'educació en el lleure en el nostre país que presta un servei a la societat, des del barri de Bellvitge a través de l'educació en l'esplai i el temps lliure.
- 14. TALLER ELS TRES TURONS** és una associació del barri del Carmel de Barcelona que treballa per la rehabilitació i reinserció laboral i comunitària de persones amb trastorns psíquics.

15. **TRINIJOVE.** Una experiència de desenvolupament local a través de la promoció ocupacional, la inserció laboral, la informació i el lleure creatiu.
16. **L'ESCOLA DEL BAIX** és una escola de formació de monitors i un centre d'investigació i documentació sobre l'educació en el lleure infantil i juvenil, a la comarca del Baix Llobregat.
17. **CP'AC.** Centre de Promoció i Gestió d'Iniciatives d'Autoocupació Juvenil de Catalunya. És un equip de joves professionals dedicats a l'assessorament en la creació de petites empreses i a la formació d'emprenedors.
18. **ESCOLA DE L'ESPLAI.** Ofereix cursos d'animació socio-cultural i d'educació en el lleure, social i ambiental, contemplant alhora les dimensions humana i transcendent.
19. **CASAL INFANTIL I JUVENIL DE MARIANAO.** Des que, l'any 1985, el moviment de joves del barri de Marianao (Sant Boi de Llobregat) va ocupar un edifici il·legal a tall de *squatters*, fins avui, el CIJM ha desplegat una intensa activitat social.
20. **UN MODEL D'ESCOLA DINTRE DE LA PRESÓ.** L'experiència de cinc anys de treball docent a l'escola de la presó de dones «Concepció Arenal» i a la presó d'homes «Salvador Dalí», una tasca educativa ben poc coneguda i en un context marcat per una dura problemàtica social.
21. **CASAL DE CULTURA DE SANTA COLOMA DE GRAMENET.** L'any 1976 un grup de persones sensibilitzades del barri de Santa Rosa, va organitzar-se per impulsar un moviment de cultura popular compromès en la transformació de la societat des de la base.
22. **EL SERVEI COLÒNIES DE VACANCES** és una entitat amb més de 25 anys d'història, amb vocació envers els infants, l'educació i la cultura. Actualment ofereix serveis de suport i d'infraestructura, fonamentalment cases de colònies.
23. **ESCOLA D'ADULTS CONCÒRDIA.** L'any 1975 sorgiren arreu de Catalunya diferents nuclis d'escoles d'adults lligades a moviments populars i d'ensenyants: un d'ells era el de Sabadell. El curs 1989-90 diverses escoles s'unificaren en el Centre d'Adults Concòrdia.
24. **ÀREA CULTURAL ORIOL.** En el barri del Riu Nord, a Santa Coloma de Gramenet, un grup de persones desplega, des de l'any 1980, una tasca social, cultural i humanista adreçada des dels infants i jovent a la tercera edat.
25. **MOVIMENT DE CENTRES D'ESPLAI CRISTIANS.** Una realitat eclesial que ve caracteritzada pel fet de proposar un projecte educatiu en el temps lliure a través d'una institució educativa com és el **centre d'esplai**.
26. **EL SAFAREIG. GRUP DE DONES FEMINISTES DE CERDANYOLA.** És un grup plural, amb dones de diferents orígens i concepcions. El fet d'ésser un grup «de poble» possibilita d'incidir en la realitat del municipi i de participar activament en la creació de serveis i activitats per a les dones.
27. **FORMACIÓ PROFESSIONAL I PRÀCTIQUES A L'EMPRESA A CATALUNYA.** La reactivació econòmica a partir de la primera meitat dels anys vuitanta va fer emergir un nou model de transició al treball, que valora la formació de base i les capacitats de polivalència i d'iniciativa.

- 28. ESCOLA D'ACCIÓ ESPECIAL F. GARCÍA LORCA.** L'experiència va començar el curs 1980-81, al barri de Sant Roc, a Badalona. Va sorgir per acollir els nens i nenes —principalment de famílies gitanes— que, a causa de la seva marginació, no havien estat escolaritzats.
- 29. MINYONS ESCOLTES I GUIES SANT JORDI DE CATALUNYA.** Engloba un total de 11.000 nois i noies d'uns 150 agrupaments, pertany a l'Escoltisme i Guiatge Catòlic i segueix els principis i el mètode fundat per Lord Baden-Powell, adequat a l'actualitat i adaptat a la realitat social i nacional de Catalunya.
- 30. FUNDACIÓ SANT PERE CLAVER.** Des de la seva creació l'any 1987, la seva tasca assistencial envers les persones desvalgudes s'ha desplegat de forma sorprenent: el Grup **Menjadors d'Infants**, el Centre Obert **Arrels**, el Servei d'Acollida **Els Quatre Vents**.
- 31. COL-LECTIU DE CULTURA POPULAR DE SANT VICENÇ DELS HORTS.** Sorgeix l'any 1982 d'un grup de professionals de l'ensenyament, animadors de grups de joves i gent amb inquietuds envers el món juvenil.
- 32. CAN ENSENYA S.A.L.** És el resultat d'un procés iniciat l'any 1977 a Nou Barris (Barcelona) per una Cooperativa-Taller que treballava amb criteris terapèutics en un col·lectiu de minusvàlids.
- 33. CENTRE ESCLAT—BELLVITGE.** El 1978, del col·legi Enric d'Ossó de Bellvitge sorgeix la iniciativa de crear un Centre d'Espai. Després, es crea l'Aula Taller, una resposta concreta als nois i noies de 14-16 anys que el sistema educatiu ha deixat al marge.
- 34. CASAL L'AMIC DE CAMP-CLAR.** Campclar és un dels barris taragonins amb problemàtiques socials més greus. Des de 1983, un grup de joves inicia una tasca educativa que desemboca, l'any 1988, en la creació del Casal l'Amic.
- 35. PROGRAMA SOCIAL DEL COL·LEGI SANT IGNASI.** Es basa en el voluntariat social i la sensibilització envers la marginació. Des de l'escola es pretén que l'alumnat realitzi un procés de conscientització que porti a un compromís de vida al servei dels altres i en favor de la justícia.
- 36. ADSIS (Associació de Serveis d'Iniciativa Social).** És una entitat que promou i realitza serveis i activitats de caire social. D'entre els seus projectes hi ha els Tallers d'Iniciació Professional, el Centre Obert «Paraula» i Xarvol, xarxa de voluntariat.
- 37. GRANJA-ESCOLA SINAÍ.** Un projecte per a joves que no poden integrar-se ni a Formació Professional ni al món laboral. És una granja-bar de ciutat, amb obrador i forn de pastisseria, cafetera, barra, taules... i clients que hi van a esmorzar o berenar. «Per a adolescents que l'escola no entén: una escola diferent».
- 38. COL-LECTIU RONDA.** Despatx d'advocats creat l'any 1972 per defensar els drets dels obrers, les classes populars i els repressaliats per la dictadura. Actualment segueixen en la tasca sobre les bases ideològiques d'unitat, independència, democràcia de base i anticapitalisme, des d'un model autogestionari: així de clar.

Subscripcions i comandes:

Fundació Serveis de Cultura Popular.

Provença, 324, 3^a.

08037 Barcelona. Tel. 458 30 04

En preparació

**Centre d'Acolliment per
a Africans Sant Pau •**

**Ateneu Popular de
Sant Roc •**

LA SAMBA KUBALLY és l'Escola Africana d'Adults de Santa Coloma de Farners. Neix del col·lectiu local de l'Associació d'Africans de les comarques gironines i, enmig de rebuigs, enfrontaments i mostres de xenofòbia i del buit institucional, rep premis i reconeixements, alguns d'abast internacional. Continua compromesa en la recerca d'un model d'intervenció en matèria de formació de treballadors estrangers extracomunitaris ●

